

ÚPLNÁ UČEBNICE
mezinárodní řeči dra. Esperanta.

Napsal Fr. Vl. L.

PLENA LERNOLIBRO
de la lingvo internacia de dro. Esperanto.

Por Bohemoj skribis
Fr. Vl. L.

V PARDUBICÍCH.
Tiskem firmy F. Hoblík. — Nákladem vlastním.
1890.

Předmluva.

Poněvadž vlast' člověku neposkytuje všeho, čeho mu třeba, jest mu jednati s lidmi národností jiných a znáti jazyk jejich. Každý však dobře ví, jaké námahy, píle a vytrvalosti a peněz nutno, by seznal důkladně řeč jednu, natož mnohé.

Proto juž přes 300 let pokoušeli se muži učení, aby se stavili mluvu, která neobyčejně jsouc snadna i hodíc se všem národům vzdělaným, usnadňovala by jejich styky; řeč, která známa by byla jim všem, nesáhajíc v život jejich soukromý.

Za nejzdařilejší pokus pokládají někteří Schleyerův volapük, který dosti značně je rozšířen. Avšak mnohé vady jeho brání, aby se stal skutečně řečí světovou. Schleyer totiž vymýšlel po chuti své tvary i slova, a výrazy jazyků národních přeměňoval tak, že s těžší lze je poznati; na př.: advokát lavogel, figura füg, fysika füsüd, hotel loted, idea döl, kanál kanäd (kanal = umělec!), móda molad, oltář latab, pošta pot, růže lol...

Množství přehlásek, skupiny dl, tl, bs, gs, ms... a příliš dlouhá slova činí volapük těžkým a nelibozvukým; př.: dlänüb, eimatabömetobös, oviditobödok...

Lepší daleko je mezinárodní řeč dra. Esperanta. Mluvnice její jest velmi jednoducha a pravidelna, slovník obsahuje výrazy z důležitějších řečí evropských, a pravidla tvořby slov zmenšujou počet základních asi na 900. Pro svou důležitost, snadnost a libozvučnost „la lingvo internacia“ nalezla hojně přívrženců, jichž počet denně vzrůstá.

Nadějeme se, že knížka tato poslouží k poznání její a k oblibě i ve kruzích obecnstva našeho.

Fr. Vl. L.

Antaŭparolo.

Char la patrujo ne donas al homo chiajn necesajhojn, li devas konversadi kun homoj de aliaj nacioj kaj koni ilian lingvon. Sed chiu certe scias, kiel grandan laboron, diligenton, eldaŭrecon kaj monon oni bezonas al la efektiva konado de unu lingvo, kaj kiel al la de multaj!

Tial jam je pli multaj ol tricent jaroj sciviroj tentadis instrui lingvon, kiu estante tre facila kaj uzebla por chiaj popoloj civilizitaj, faciligus iliajn komunikighojn, ne premighante en ilian privatan vivon.

Iuj kredas, ke plej bona provo estas la de Schleyer volapük kiu estas vastigita nemal multe. Sed multaj eraroj ghiaj ne lasas, ke ghi farighos vere la mondlingvo. Schleyer elpensis laŭ sia gusto formojn kaj vortojn, kaj shanghis esprimojn de nacilingvoj tiel, ke oni povas ekkoni ilin malfacile; ekzemple: advokato lavogel, figuro füg, fiziko füsüd, hotelo loted, ideo döl, kanalo kanäd (kanal = artisto!), modo molad, altaro latab, poshto pot, rozo lol...

Multego da sonoj ä, ö, ü, dl, tl, bs, gs, ms... kaj la longegaj vortoj faras volapükon malfacilan kaj malbelan; ekz.: dlänüb, eimatabömetobös, ovinditobödok...

Pli bona estas la lingvo internacia de dro. Esperanto. La gramatiko ghia estas tre simpla kaj regula, la vortaro enhavas la vortojn el la antaŭaj lingvoj de Eŭropo, kaj la reguloj por la kreado de l' vortoj malgrandigas la nombron de la radikesprimoj sur preskaŭ naŭcent. Por sia graveco, facileco kaj bonsonec' la lingvo internacia trovis multegon da amikoj, de kiuj la nombro en chiu tago kreskas.

Ni esperas, ke tia chi libreto helpos al la ekkono de ghi kaj al ghia placho ankaŭ en nia publiko.

Fr. Vl. L.

Úplná mluvnice. Plena gramatiko.

1. **Abeceda** (abecedo aŭ alfabeto): a, b, c, ch (= ĉ), d, e, f, g, gh (= dĝ), h, i (= y), j, jh (= ĵ), k, l, m, n, o, p, r, s, sh (= ŝ), t, u, ŭ (u ve dvouhláskách), v, z.

2. **Přízvuk** (akcento) v úplných (t. j. neapostrofovaných) slovech padá na slabiku předposlední.

3. **Člen** (artiklo) *la* klade se přede jméno podstatné, mluví-li se o známé bytosti; neskloňuje se. Př.: amiko venis = přítel (nějaký) přišel; la amiko venis = přítel (očekávaný, známý) přišel. Připouští-li libozvuk, lze *la* apostrofovati ve *l'*: l' amiko.

4. **Podstatné jméno** (substantivo) končí se na *o*, které se často může nahraditi apostrofem (potom přízvuk spočívá ne na předposlední, nýbrž na poslední slabice): amiko — amik'.

Ve množném čísle připíná se *j* (*oj*): amikoj (přátelé).

Přípona akkusativu je *n*, tedy: amikon = přítele, amikojn = přátely.

Genitiv opisuje se předložkou *de*, dativ *al*, instrumental *per* s nominativem. Zní tedy vzorec sklonby:

1. Beze členu: N. patro (otec), G. de patro, D. al patro, Ak. patron, V. patro! L. pri patro, I. per patro;

množně: N. patroj, G. de patroj, D. al patroj, Ak. patrojn, V. patroj!, L. pri patroj, I. per patroj.

2. Se členem: N. la patro, G. de la patro (de l' patro), D. al la patro a t. d.

5. **Přídavné jméno** (adjektivo) vychází na *a*; skloňuje se jako podstatné. Stupňování děje se slovem *pli* (= více) pro komparativ a *plej* (= nejvíce) pro superlativ; př.: *bona* = dobrý, *pli bona* = lepší, *plej bona* = nejlepší. Než = *ol*; tedy: *bělejší než sníh* = *pli blanka ol negho*.

6. **Číslovky** (numeraloj) se nesklánějí. Základné jsou: 1 unu, 2 du, 3 tri, 4 kvar, 5 kvin, 6 ses, 7 sep, 8 ok, 9 naŭ, 10 dek, 11 dek unu, 12 dek du..., 20 dudek, 30 tridek..., 100 cent, 200 ducent..., 1000 mil...

Př.: 1891 = (unu) mil okcent naŭdek unu.

Řadové přibírají *a*, násobné *obla*, zlomkové *ono*, hromadné *ope*; na př.: prvý = unua, dvojnásobný = duobla, třetina = triono, čtyřmo = kvarope.

Podílné opisují se (j. v češt.) předložkou *po*: *po pěti* = *po kvin*.

7. **Náměstky** osobné: já = *mi*, ty = *ci*, on = *li*, ona = *shi*, ono = *ghi*, my = *ni*, vy = *vi*, oni (ony, ona) = *ili*, se = *si*, německé *man* = *oni*.

Pozn. 1. Místo *ci* (= *ty*) užívá se obyčejně *Vi* (= *Vy*).

2. Pro zvířata a věci neživé platí *ghi* (ono) také místo českého *on* a *ona*.

3. Náměstky přisvojovací tvoří se příponou *a*: *mia* (můj, má, mé), *lia* (jeho), *shia* (její) a t. d.

8. **Příslovce** (adverbioj) utvořené ze příd. jmen přibírají *e*: *bone* dobře, *pli bone* lépe, *plej bone* nejlépe.

9. **Předložky** (prepozicioj) spojují se s nominativem; jen na otázku „kam?“ s akkusativem; na př.: *en ghardeno* = v zahradě; *en ghardenon* = do zahrady.

10. **Sloveso** (verbo) neoznačuje osoby a čísla příponami, nýbrž osobními náměstky; ku př.: *mi kantas = zpívám, li kantas = (on) zpívá, ni kantas = zpíváme a t. d.*

Přípony časův a způsobů:

1. přítomný čas přibírá ke kmeni *as*: *kantas zpívá* (zpívají);
2. minulý čas *is*: *kantis zpíval* (-a, -o, -i, -y, -a);
3. budoucí *os*: *kantos zazpívá*;
4. spojovací způsob *us*: *kantus zpíval by*;
5. rozkazovací způsob *u*: *kantu!* (zpívej, zpívejte!)
6. infinitiv *i*: *kanti zpívati*.

Přechodníky:

- a) činné:
1. přítomný končí se v *ant-* (*anto, anta, ante*),
  2. minulý na *int-* (*into, inta, inte*),
  3. budoucí na *ont-* (*onto, onta, onte*);
- b) trpné:
1. přítomný na *at-* (*ato, ata, ate*),
  2. minulý na *it-* (*ito, ita, ite*),
  3. budoucí na *ot-* (*oto, ota, ote*).

Příklady: *amanto* = milující (milovník);
amanta = milující; *patro amanta* = otec milující;
amante = miluje (milujíc, -íce);
amato = milovaný (milenec);

amata = milovaný; knabino amata =
 dívka milovaná;
 amate = jsa (jsouc) milován...

Trpný rod opisuje se, jako v češtině, slovesem *esti* = býti a přechodníkem trpným; na př.:

shi estas amata de chiuj = (ona) jest milována ode všech.

11. **Zápor** jen jednoduchý jest; na př.: mi vidis ne-nion = neviděl jsem nic (do slova: viděl jsem nic).

12. Tak zvaná **cizí slova**, t. j. která přicházejí v podobném tvaru v důležitějších řečech evropských, nemění zvuku, nýbrž pouze pravopis a zakončení; na př.: grammatika = gramatiko, theatrum (divadlo) = teatro, doktor = doktoro...

13. Má-li sloveso v různých jazycích různé vazby, užije se v řeči mezinárodní buď vazby kterékoli buď předložky *je*; na př.: radovati se čemu = ghoji je io; touha po vlasti = enuo je l' patrujo.

14. Tvořba slov předponami a příponami.

a) Předpony:

1. *ge* značí oba rody: patro = otec, gepatroj = rodiče (otec a matka);

2. *bo* stav povstalý sňatkem: bopatro = tchán;

3. *mal* vyjadřuje opak: bona = dobrý, malbona = zlý; richa = bohatý, malricha = chudý;

4. *re* = zpět, opět: redoni = vrátiti (zpět dáti), revidi = shledati se (opět spatřiti);

5. *dis* = roz: *disrompi* = rozlomit;
6. *ek* značí děj počínavý nebo jednodobý: *ekkrii* = vykřiknouti, *eksoni* = zazněti;
7. *ne* = ne: *nebela* = nepěkný, *nebla* = nemožný;
8. *trans* = pře(s): *transpashi* = překročiti;
9. *tra* = pro (skrze): *travidi* = prohlédnouti;
10. *al* = při (k): *alsalti* = přiskočiti, *altiri* = přitáhnouti;
11. *en* = ve, do: *eniri* = vejíti, *entiri* = vtáhnouti.

b) Přípony:

1. *an* = člen, přívrženec, obyvatel: *klubano* = člen spolku, *republikano* = republikán, *urbano* = měšťan;
2. *id* = potomek, dítě...: *Napoleonido* = Napoleonovic, *katido* = kotě;
3. *in* = ženský rod: *fratino* = sestra, *patrino* = matka, *hundino* = psice;
4. *uj* = držiště, též strom a vlast, na př.: *plumujo* = držadlo péra, *pomujo* = jabloň, *Bohemujo* = Čechy;
5. *ing* značí předmět, do něhož se co zasazuje, j.: *kandelingo* = svícen;
6. *estr* = předseda: *klubestro* = předseda spolku;
7. *er* označuje část hromadného celku: *monero* = peníz, *sablero* = zrno písku;
8. *ar* souhrn, pojem hromadný: *arbaro* = les, *montaro* = pohoří;
9. *ul* osoba vlastností se vyznamenávající: *saghulo* = mudřec;
10. *ind* = hodný (cenný): *kredinda* = věrohodný;

11. *ebl* = možný; *manghebla* = jedlý, *videbla* = viditelný;
  12. *ajh* slouží k označení věci dotyčné; *j. verajho* = pravda, *ferajho* = věc železná, *chirkaŭajho* = okolí;
  13. *ec* pojem odtažitý: *libereco* = svoboda, *fideleco* = věrnost;
  14. *em* zvyk, obyčej: *lernema* = učelivý, *puremeco* = čistotnost;
  15. *et* zdrobňuje: *monteto* = pahor, *frateto* = bratříček;
  16. *eg* zveličuje: *domego* = palác, *varmega* = horký;
  17. *il* nástroj: *tranchilo* = nůž, *sonorilo* = zvon;
  18. *ig* činí výraz přechodným: *purigi* = čistiti, *kulpigi* = viniti;
  19. *igh* činí výraz zvratným: *purighi* = čistiti se, *ru-ghighi* = červenati se, *farighi* = stávati se;
  20. *ej* místo k...: *preghejo* = kostel, *lernejo* = škola;
  21. *ist* osoba zaměstnaná činností: *botisto* = obuvník, *kuracisto* = lékař, *ghardenisto* = zahradník;
  22. *ad* značí trvání děje: *promenado* = procházka, *kant-ado* = zpěv, *servado* = služba;
  23. *nj* a *chj* připojené prvním 2–5 hláskám tvoří jména osob zdrobňelá; *nj* ženská, *chj* mužská; př: *Manjo* = Marjánka, *Kacjo* = Karlíček, *Joancjo* = Jeníček.
-

Lekturo.

---

1. Patro nia.

Patro nia, kiu estas en la chielo! Sankta estu Via nomo! Venu regheco Via! Estu volo Via, kiel en la chielo, tiel ankaŭ sur la tero! Panon nian chiutagan donu al ni hodiaŭ! Kaj pardonu al ni shuldojn niajn, kiel ni ankaŭ pardonas al niaj shuldantoj! Ne konduku nin en tenton, sed liberigu nin de la malvera; char Via estas la regado, la forto kaj la gloro eterne. Amen.

2. Psalmo 117.

Laŭdu Sinjoron chiuj popoloj, glorigu Lin chiuj homoj! Char estas firmita super ni bonkoreco Lia, kaj la vero de Sinjor' en eterne.

3. Joano 3, 16.

Tiel Dio amis la mondon, ke Li donis Sian Filon ununas-kitan, ke chiu, kiu kredas je Li, ne perdata estas, sed ke havas la vivon eternan.

4. La plej bela beligajho.

Iam vizitis Kornelian, edzinon de glora Romano, grandestimata sinjorino. Kiam ŝi demandis je la beligajhoj de ŝia gastigantino, Kornelia alkondukis du siajn filojn, kiujn ŝi edukis zorge, kaj diris: „Jen miaj plej belaj beligajhoj!“

5. La richeco chiam daŭranta.

Richa aĉetisto demandita de regho je la grandeco de ŝia richeco, respondis: „Mi havas nur mil florintojn.“ La regho ne volis kredi. Tial la aĉetisto ekklarigis: „Mil florintojn mi donacis al ia malrichdomo, kaj tiu sum' estas mia havo. La restan monon mian mi perdos per mia morto, sed tiu sumo apartenos al mi eterne.“

6. Du kokoj.

Du kokoj bataladis kune. La venkito kashis sin en angulo de l' domo. Sed la venkinto ekflugis sur la tegmento, frapadis per la flugiloj kaj gloradis sian venkon. Lin vidis aglo, jhetis sin sur lin kaj disshiris lin.

7. La maljunulo kaj la morto.

Maljunulo, kiu portadis lignon, ekmalforta dekushigis la portajhon, kaj memorante al si chiujn suferojn de ŝia vivo, alvokadis la morton. Tiu chi ekshajnis kaj demandis je la kaŭzo de lia voko. — „Mi petas vin,“ la maljunulo respondis, „levu al mi la portajhon.“

Tiu chi fabulo montras, ke chiu, ankaŭ malfelicho, amas sian vivon.

8. Lupo kaj pastoro.

Pastoro perdis per malsaneco chiujn shafojn. Lupo sciinte tion, venis esprimi al li sian kompaton. „Pastoro, chughi estas vera, ke la tiel granda malfelicho farighis al vi? Mi aŭdis, ke chiuj shafoj viaj mortis. La karaj, piaj, grasaj shafoj! Mi bedaŭras vin tiom, ke mi plorus sangajn lar-mojn.“ „Mi dankas al vi, mia amiko,“ la pastoro respon-dis, „mi vidas, ke vi havas tre kompatan koron.“

„Tian li havas vere,“ aldiris la hundo de l' pastoro, „se per malfelicho de alio li sam dolorighas.“

9. La libro de l' naturo.

(Boleslav Jablonský.)

Estas unu granda libro,	Se vi havas sentan koron,
kiun skribas, rektas Di',	legu diligente ghin,
granda libro de l' naturo	en literoj ghiaj lernu
estas sankta nom' de ghi.	koni Dion, mondon, sin.

Tradukis F. V. L.

10. Ho, mia kor'!

Ho, mia kor', ne batu maltrankvile,
 el mia brusto ne saltu for!
 Jam teni min ne povas mi facile,
 ho, mia kor'!

Ho, mia kor'! Post longa laborado
 chu mi ne venkos en decida hor'!
 Sufiche! trankvilighu de l' batado,
 ho, mia kor'!

Dro. Esperanto.

11. Kde domov můj?

(Bohema kanto nacia.)

Kie patruj', mia patruj'?	Kie patruj', mia patruj'?
Akvoj fluas tra floraroj,	Chu vi tiun teron konas,
montojn beligas arbaroj,	kie kantoj chiam sonas,
multa gardenon frukter';	kie sana la anim',
tie paradiza ter';	kie sencoj sen la tim'?
kaj ter' tia, tiel bela	De popol' tiu la tero
Bohemuj', al mi patruj'.	Bohemuj', al mi patruj'.

Tradukis F. V. L.

12. Laboro.

Né el malghója okúl', sed el mán' diligénta elíras hélpo
 en málfelichtémp': chíon bonígas labór.

13. La vero.

(Kollár.)

1. Frat', ne malesperu, se starighas
 malamika kontraŭ vin envi';
 ne fidela al ver' kaj al si,
 kiu defendante ghin timighas.

2. Vero ne deshtupas, se levighas
ech ja tuta mondo kontraŭ ghi;
estas laŭdata de kontraŭkri',
kaj de insultado ghi belighas.
3. Ver' al Liban-cedroj similighas:
de la enblovantaj ventoj nur
ghia agrabla odor' vastighas.
4. Ghia lang' — glav' estas, brusto — monto,
kor' — marmoro, mano — firma tur',
piedo — shtoneg' sur kontraŭonto.

Tradukis F. V. L.

14. L' azenoreloj.

Antaŭ longaj tempoj vivis en la Nigrachinujo, oriente de Indujo, regho Daibang, kiu havis unu filon; tiu chi regante neniam montris orelojn al homoj. Je chiu tago li volegis elkapti el la popolo belan junulon, kaj kiam tiu sam al li harojn ekkombis kaj barbon ekordigis, la regho lasis lin mortigi.

Tiel ghi farighis en multaj jaroj. Fine la sorto venis je filo de malricha patrino, kiun shi tre amis. Shi donis al li novan veston kaj farinte panerojn, al kiuj shi metis lakton de patrinbrusto, endonis ilin al lia brusto dirante: „Kiam vi kombados harojn de l' regho, manghu daŭre paneron. Tiel plej certe vi estos savata de la morto.“

La junul' iris al la regho. Kiam li al tiu chi harojn kombadis kun ora kombilo, li vidis, ke l' oreloj de la regho estas similaj al la de azeno. Tial la regho mortigadis la junulojn, char li timadis, ke ili eldirus al la popolo tiun chi

malbelecon. Laŭ la vortoj de la patrino la junulo manghis daŭre paneron. La regho vidinte lin demandis: „Kion vi manghas?“ La junulo respondis: „Panerojn da orizo.“ „Donu al mi!“ petis la regho. La junulo donis paneron al la regho, kiu manghis kaj diris: „L'odoro kaj la gusto de ghi estas agrablaj; chu vi ne scias la kaŭzon?“ — „Mia patrino metis al ili propran lakton brustan kaj donis ilin al mi por la vojon,“ la demandito respondis.

La regho pensis: „Mi ne povas lin mortigi, ĉar ni trinkis lakton de tiu sam patrino.“

Li diris al la junulo: „Mi ne mortigos vin; sed vi devas diri al neniŭ, nek al via patrino, kiaj estas miaj haroj.“ „Mi diros ĝhin al neniŭ,“ la junulo promesis kaj estis vivigata.

Oni miris, ke tiu junulo estis servata, kvankam ĉiuj alioj, kiuj antaŭe kaj poste la reghon kombadis, estis mortigataj; oni demandadis lin je la kaŭzo, sed li diris ĝhin al neniŭ. Sed ne povante nepensadi je sia sekreto, li ekmal-sanighis. Kuraciloj ne helpadis, kaj la kuracisto diris: „Vi havas certe ian sekreton; tiun vi devas eldiri; alie vi ne eksanighos.“

La junulo certigis, ke li ne havas ian sekreton; kiam post mallonga tempo la patrino voladis ekscii tion saman, la filo diris al ŝi: „Mi havas sekreton, sed se mi eldirus, la regho punus min per morto.“ La patrino konsilis: „Iru en dezerton kaj diru ĝhin en okaza loko, ke neniŭ ĝhin aŭdus.“

La filo iris kaj ekmalkriis en truon de ia besto: „Nia regho havas azenajn orelojn.“ Post mallonga tempo li eksanighis.

Sed la vento kaptis liajn vortojn kaj alportis ghis orelojn de la regho. Tiu chi sendis por la junulo kaj diris al li severe: „Mi volegis, ke vi diros al neniu, kiaj estas miaj oreloj. Sed vi ne konservis la promeson.“

La junulo respondis: „Mi diris ghin al neniu. Sed kiam mi reiris de vi, mi ekmalsanighis; la kuracisto timigis min, ke mi mortos, se mi ne eldiros la sekreton, kiun mi certe tenas. La patrino konsilis al mi, eldiri ghin en dezerto; mi obeis kaj malkriis ghin en truon de ia besto; mi estis certa, ke neniu min aŭdis.“

La regho diris: „Mi aŭdis la vortojn de l' vento alportitajn. Mi ne mortigos vin, se vi scias, kiel mi kashus miajn orelojn.“ — „Lasu fari al vi chapon kun orelkushajhoj kaj portadu ghin,“ la junulo konsilis; „chiuj, kiuj vin tiel vidodos, certe farigos kaj portados similajn chapojn.“

La propono plachis al la regho. Li obeis kaj igis fari al si tian chapon. Chiuj ghin mirante rigardadis kaj laŭdadis. Neniu sciis, ke la regho havas azenajn orelojn, kaj la chapo farighis konata kaj uzata che chiuj.

La junul' estis nomata ministro, kaj la regho chesis mortigi homojn. Tial la popolo amis lin.

Laŭ inde rakontas F. V. L.

Vortareto. Slovníček.*)

A.		
a (přípona přídav. jména)	al, k [opisuje da- tiv]	aparten, náležeti
acid, kyselý	ali, jiný	apenaŭ, sotva
achet, kupovati	almenaŭ, aspoň	apud, u
ad (trvání děje)	alt, vysoký	ar (sbírka, sou- hrn)
adiaŭ, s Bohem!	alumet, sirka	arb, strom
aer, vzduch	am, milovati	arghent, stříbro
afer, věc, záleži- tosť	amas, zástup, hro- mada	as (přít. čas)
agl, orel	amik, přítel	at (přech. přítom. trp.)
agrabl, příjemný	an (člen, obyvatel)	atend, čekati
agh, věk, stáří	angul, úhel, kout	aŭ, nebo, čili
ajh, -koli	anghel, anděl	aŭd, slyšeti
ajh (věc)	anim, duše	aŭskult, naslou- chati
akompan, do- provod	ankaŭ, také	aŭtun, podzim
akr, ostrý	ankoraŭ, ještě	av, děd
akv, voda	anstataŭ, na místo	avar, lakomý
	ant (přech. přít. čin.)	azen, osel
	antaŭ, před	
	apart, zvláště	

*) Ve slovníčku tomto uvedeny jsou všechny kmeny (asi 920) bez mluvnických přípon. Význam slůvek mluvnických a slovtvorných dán do závorek; na př. a, ad, ajh, an...

B.

babil, chvástati
 bak, péci
 bala, zahazovati
 balanc, kolébatí,
 klátiti
 baldaŭ, brzo
 ban, koupati
 bapt, křtíti
 bar, zavíratí
 barb, brada, vous
 barel, sud
 baston, hůl
 bat, bíti
 batal, bojovati
 bedaŭr, litovati
 bel, krásný
 ben, žehnatí
 benk, lavice
 best, zvíře
 bezon, potřeba
 bier, pivo
 bind, vázati
 (knihy)
 bird, pták
 blank, bílý
 blind, slepý
 blov, váti, douti
 blu, modrý

bo (sňatkem se
stavší)

boj, štěkati
 bol, vřítí, vařiti
 bon, dobrý
 bord, břeh
 bot, bota
 botel, láhev
 bov, vůl, býk
 branch, větev
 brand, kořalka
 bril, skvíti se
 bros, kartáč
 bru, bručeti, hu-
 četi
 brul, hořeti, pláti
 Brust, prsa
 brut, dobytek
 bush, ústa
 butr, máslo
 buton, knoflík

C.

cel, cíl
 cent, sto
 cert, jistý, známý
 ceter, ostatní
 ci, ty
 cigar, doutník
 cigared, cigareta

citron, citrón

Ch (= č).

chagren, rmoutiti
 chambr, pokoj,
 světnice
 chap, čepice
 chapel, klobouk
 char, poněvadž
 che, u, při
 chemiz, košile
 chen, řetěz
 cheriz, třešně
 cherk, rakev
 ches, přestati
 cheval, kůň
 chi, hle, tu
 chia, každý
 chiam, vždy
 chie, všude
 chiel, nebe
 chio, všecko
 chirkaŭ, okolo
 chiu, všechen
 chj (viz str. 11.)
 chu, zda, -li

D.	dir, říci	ekzempl, příklad
da (opisuje genitiv dělivý, j.: kilogramo da vian-do = kg masa)	dis (roz-)	el, z
danc, tanec	disput, rozmluva	elekt, vybrati
dangher, nebezpeč	divid, děliti	em, obyčejně (zvyk)
dank, dík	dolch, sladký	en, v
daŭr, trvati	dolor, bolest	enu, nuda
de, od (opisuje genitiv)	dom, dŭm	envi, závišť
decid, rozhodnouti	don, dar, dávati	er (jediné)
defend, brániti	donac, darovati	erar, blouditi
dek, deset	dorm, spáti	escept, vyňati
dekstr, pravý (ruka...)	dors, záda	esper, důvěřovati, nadíti se
demand, otázka	du, dva	esprim, vyjádřiti
dens, hustý	dum, zatím když	esting, zhasiti
dent, zub	E.	estr (předseda)
detru, zbořiti	e (příp. příslovce)	et (zmenšení)
dev, míti, býti povinen	eben, rovný	etagh, patro
dezert, poušť	ebl, možný	etern, věčný
dezir, přání, touha	ec (vlastnost)	F.
Di, Bůh	ech, třebas	facil, snadný, lehký
dik, tlustý	eduk, vychovati	faden, niť
diligent, pilný	edz, manžel	fajf, pískati
dimanch, neděle	efektiv, skutečný	fajr, oheň
	eg (zvětšení)	fal, padati
	egal, stejný	fald, sepjati
	ej (místo k...)	famili, rodina
	ek (počínavý neb jednodobý děj)	far, činiti
	eks, bývalý	
	ekster, mimo	

fart, míti se
 felich, šťastný
 fend, štípati
 fenestr, okno
 fer, železo
 ferm, zavřítí
 fest, svátek
 fianch, ženich
 fidel, věrný
 fier, pyšný
 fil, syn
 fin, konec
 fingr, prst
 firm, pevný
 fish, ryba
 flank, strana
 flar, voněti, či-
     chati
 flav, žlutý
 flor, květina
 flu, téci
 Flug, letěti
 fluid, tekutý
 foj, -krát
 fojn, seno
 foli, list
 fond, založiti
 font, pramen
 for, dále
 forges, zapo-
     menouti

forgh, kouti
 fork, vidlička
 forn, kamna
 fort, silný
 fos, kopati
 frap, tlouci,
     klepati
 frat, bratr
 fraulin, slečna
 fresh, čerstvý
 fromagh, sýr
 frost, mráz
 frot, tříti
 fru, časně, záhy
 frukt, plod
 frunt, čelo
 fulm, blesk
 fum, kouř
 fund, dno

G.

gaj, veselý
 gajn, získati
 gant, rukavička
 gard, stříci
 gast, host
 ge (obojí rod)
 genu, koleno
 glaci, led
 glas, sklenice

glat, hladký
 glav, meč
 glit, klouzati
 glor, sláva
 glut, polykati
 gorgh, hrdlo
 grand, veliký
 gras, tučný
 grat, škrábnouti
 gratul, přáti
 grav, důležitý
 griz, šedý
 gust, chuť
 gut, kapka

Gh (= dž).

gharden, zahrada
 ghem, vzdychati
 ghentil, zdvořilý
 ghi, to
 ghis, až
 ghoj, těšiti se

H.

ha, ach
 hajl, krupobití
 haladz, výpar
 halt, držeti
 har, vlas
 haring, sled'

haút, kůže
 hav, míti
 hejt, topiti
 help, pomoc
 herb, tráva
 hered, děditi
 hieraũ, včera
 ho, ó
 hodiaũ, dnes
 hom, člověk
 honest, počestný
 hont, styděti se
 hor, hodina
 horlogh, hodiny
 hotel, hostinec
 humil, poníženy,
 pokorný
 hund, pes

I.

i (infinitiv)
 ia, nějaký
 ial, pro něco
 iam, někdy
 id (-ovic, potomek)
 ie, někde
 ies, něčí
 ig (činiti nějakým)
 igh (státi se...)

il (nástroj)
 ili, oni
 in (ženský rod)
 ind (hodný)
 infan, dítě
 ing (do čeho se dává...)
 ink, inkoust
 instru, učiti
 insul, ostrov
 insult, spílati
 int (přech. min. čin.)
 intenc, zamýšleti
 inter, mezi
 intern, vnitřní
 invit, pozvati
 io, něco
 iom, poněkud,
 kousek

ir, jíti
 is (min. čas)
 ist (zaměstnaný)
 it (přech. min. trp.)
 iu, někdo

J.

j (množ. čís.)

ja, ba, vždyť,
 přece
 jam, již
 jar, rok
 je (všeobecná předložka)
 jen, hled'! [jen-jen = hned-hned]
 jes, ano
 ju-des, čím-tím
 jugh, souditi
 jun, mlád
 just, spravedliv

Jh (= ž).

jhaũd, čtvrtek
 jhet, vrci, hoditi
 jhur, přísaha

K.

kaf, káva
 kaj, a
 kajer, sešit
 kaldron, kotel
 kalesh, vůz
 kalkul, počítati
 kamen, komín
 kamp, pole
 kanap, pohovka
 kandel, svíce

kant, zpěv	komb, česati	kre, stvořiti
kap, hlava	komenc, začati	kred, věřiti
kapt, chytati	komerc, obchod	kresk, růsti
kar, drahý	kompat, soustrast'	kret, křída
karb, uhel, uhlí	kompren, rozu- měti	kri, křik
kares, celovati	kon, znáti	kruc, kříž
kash, skrývati	kondich, pod- mínka	kudr, šíti
kat, kočka	konduk, vésti	kuir, vařiti, kuchtiti
kaüz, příčina	konfes, přiznati	kuler, lžíce
ke, že, aby	konsent, souhlas	kulp, vina
kelk, několik	konserv, ušetřiti	kun, s
kest, bedna	konsil, rada	kupr, měď
kia, který, jaký	konsol, útěcha	kur, běh
kial, proč	konstant, stálý	kuragh, smělý
kiam, kdy, když	konstru, stavěti	kurten, záslona
kie, kde	kontent, spokojen	kusen, poduška
kiel, jak	kontraü, proti	kush, ležeti
kies, čí	konven, spořádati	kutim, zvyknouti
kio, co	kor, srdce	kuz, strýc
kiom, kolik	korn, roh	kvankam, ač
kis, líbati	koron, věnec, ko- runa	kvar, čtyři
kiu, kdo	korp, tělo	kvin, pět
klar, jasný	kort, dvůr	
knab, chlapec	kost, cena	
kok, kohout	kovr, zahaliti	
kol, krk	krach, plíti	
koleg, druh	krajon, tužka	
kolekt, sbírat	kravat, šálka	
koler, hněv		
kolon, sloup		
kolor, barva		

L.

la (l') (člen)
 labor, práce
 lac, únava
 lakt, mléko
 lam, chromý
 lamp, lampa
 land, země
 lang, jazyk
 lantern, lucerna
 largh, široký
 larm, slza
 las, nechati
 last, poslední
 laŭ, dle
 laŭd, chvála
 laŭt, nahlas
 lav, mýti
 lecion, lekce
 leg, čísti
 legh, zákon
 leon, lev
 lern, učiti se
 lert, obratný
 leter, dopis
 lev, zdvihnouti
 li, on
 liber, svobodný,
 volný
 libr, kniha

lig, spojití
 lign, dřevo
 lingv, řeč
 lip, ret
 lit, lůžko, postel
 liter, písmě
 logh, bydlení
 lok, místo
 long, dlouhý
 lud, hra
 lum, světlo, svítiti
 lun, luna, měsíc
 lund, pondělí

M.

magazen, sklad
 makul, skvrna
 mal (opak)
 malgraŭ, přes,
 přec, ač
 man, ruka
 mangh, jísti
 mar, moře
 mard, úterek
 mastr, mistr
 maten, jitro
 matur, zralý
 mem, sám
 memor, vzpomí-
 nati

merit, zásluha
 merkred, středa
 met, přidati
 mez, střed
 mezur, míra
 mi, já
 miks, míchati
 mil, tisíc
 milit, vojsko
 mir, diviti se
 mizer, bída
 moder, středný
 modest, skromný
 mol, měkký
 mon, peníze
 monat, měsíc
 (doba)
 mond, svět
 mont, hora
 montr, ukázati
 mord, kousati
 morgaŭ, zítra
 mort, umřítí
 mosht, milosti
 (titul)
 mov, pohyb
 mult, mnoho
 mur, zeď, stěna
 murmur, mumlati
 mush, moucha

N.

n (akkusativ)
 nagh, plouti
 najbar, soused
 nask, roditi
 naŭ, devět
 naz, nos
 ne, ne
 nebul, mha
 neces, potřebný,
   nutný
 negh, sníh
 nek, ani
 nenia, žádný
 neniam, nikdy
 nenie, nikde
 neniel, nijak
 nemies, nič
 nenio, nic
 neniui, nikdo
 nep, vnuk
 nev, synovec
 ni, my
 nigr, černý
 nj (viz str. 11.)
 nobl, šlechtný
 nokt, noc
 nom, jméno
 nomb, číslo
 nov, nový

nub, mrak
 nud, nahý, holý
 nuks, ořech
 nun, nyní
 nur, jen
 nut, živiti

O.

o (podstat. jm.)
 obe, poslouchati
 objekt, předmět
 obl (-násobný)
 obstin, svéhlavý
 odor, vůně
 ofend, uraziti
 ofer, obětovati
 oft, často
 ok, osm
 okaz, přihoditi se
 okul, oko
 okup, obsaditi
 ol, než
 ole, olej
 ombr, stín
 ombrel, stínidlo
 on (zlomek)
 ond, vlna
 oni, man
 onkl, ujec

ont (přech. bud.
   čin.)
 op (-mo, duope,
   dvojmo)
 oportun, pří-
   hodný
 or, zlato
 ord, pořádek
 ordinar, obyčejný
 ordon, poroučeti
 orel, ucho
 os (bud. čas)
 ost, kost
 ot (přechod. bud.
   trp.)
 ov, vejce

P.

pac, mír
 paf, střílet
 pag, plat
 pagh, stránka
 pajl, sláma
 pal, bled
 palac, palác, zá-
   mek
 palp, dotýkati se
 palpebr, oční
   víčka
 pan, chléb

pantolon, kalhoty	plafon, strop	pres, tisknouti
paper, papír	plank, podlaha	pret, hotov
pardon, odpustiti	plej, nejvíce	prezent, před-
parenc, příbuzný	plen, pln	stavovati
parker, na paměť	plend, stěžovati si	pri, o
parol, mluviti	plezur, zábava	printemp, jaro
part, část	pli, více	pro, pro, za
pas, minouti	plor, pláč	profund, hluboký
pastr, kněz	plum, péro, peří	proksim, blízký
pash, kráčet	pluv, déšť	promen, pro-
patr, otec	po, po (po 2, 3...)	cháзка
pec, kus	polv, prach	promes, slib
pel, puditi, hnáti	pom, jablko	propon, návrh
pen, námaha	pont, most	propr, vlastní
pend, viseti	popol, národ, lid	prov, pokus
pens, mysliti	por, pro	prudent, opatrn,
pentr, malovati	pord, dvěře	rozumný
per, skrze	port, nésti	prunt, půjčiti
perd, ztratiti	pork, prase	pulv, prach
permes, dovoliti	post, po, za	střelný
pes, vážiti	postul, žádati	pulvor, prášek
pet, prositi	posh, kapsa	[lék]
pez, vážiti	posht, pošta	pun, trest
pi, zbožný	pot, hrnec	pup, loutka
pied, noha	pov, moci	pur, čist
pik, píchati	prav, právo, pravý	push, strčiti, ude-
pilk, míč	pregħ, modlitba	řiti
pingl, jehlice	prem, tlačiti	putr, hníti
pir, hruška	pren, bráti	
plac, místo	prepar, příprava	
plach, líbiti se	preskaũ, skoro	

R.	ripoz, odpočívati	semajn, týden
rad, kolo	river, řeka	sen, beze
radi, paprsk	romp, lámati	senc, mysl
radik, kořen	rond, kruh	send, poslati
rakont, vyprávěti	rost, péci	sent, cit
ramp, lézti	roz, růže	sep, sedm
rand, kraj	rugh, rudý, čer- vený	serch, hledati
rapid, rychlý		serpent, had
raz, škrabati		serur, zámek (ná- stroj)
re, opět, zpět	S.	serv, sloužiti
reg, panovati	sabat, sobota	ses, šest
regn, království, říše	sabl, písek	sever, přísný
regul, pravidlo	sagh, moudrý	si, se
regh, král	sak, pytel	sid, seděti
rekt, přímý, správný	sal, sůl	sigel, pečetiti
rekompenc, od- měna	salt, skok	sign, znamení
renkont, potkati	salut, pozdrav	signif, označiti
renvers, přehoditi	sam, sám	silent, mlčeti
respond, odpověď	san, zdráv	simil, podobný
rest, zůstatí	sang, krev	simpl, jednoduchý
ricev, obdržeti	sankt, svatý	sinjor, pán
rich, bohat	sap, mýdlo	skrib, psáti
rid, smích	sat, syt	sku, třásti
rigard, patřiti, hleděti	sav, zachrániti	sobr, strážliv
ring, prsten	sci, věděti	societ, spolek
ripet, opakovati	se, jestliže	soif, žízeň
	sed, ale	sol, samojediný
	segh, sesle	somer, léto
	sek, suchý	son, zvuk
	sem, síti, símě	songh, sen

sonor, zníti	shangh, měniti	tag, den
sort, osud	shaüm, pěna	tajlor, krejčí
sovagh, divoký	shel, skořápka	tamen, přece
spec, druh, rod	sherc, žert	tapish, koberec
spegul, zrcadlo	shi, ona	taüg, hoditi se
spir, dech	ship, lod'	te, thé, čaj
sprit, vtíp	shir, trhati	tegment, střecha
stal, stáj	shlos, zavíрати	teler, talíř
star, státi	shmir, mazati	temp, čas
stel, hvězda	shnur, šňůra	ten, držeti
stomak, žaludek	shpar, šetřiti	tent, zkoušeti
strat, silnice, ulice	shpruc, prskati	ter, země
sub, pod	shrank, schránka	terur, hrůza
subit, náhlý	shtal, ocel	tia, takový
such, ssáti	shtel, krásti	tial, proto
sufer, trpěti	shtof, látka	tiam, tehdy, pak
sufich, dostačiti	shton, kámen	tie, tam
suk, šfáva	shtop, cpáti	tiel, tak
suker, cukr	shtrump, punčo- cha	tim, bázeň
sun, slunce	shtup, stupeň	tio, to
sup, polévka	shu, střevíc	tiom, tolik
super, nad	shuld, dluh	tir, táhnouti
supr, horní	shut, sypati	tiu, ten, onen
sur, na	shvel, bobtnati	tol, plátno
surd, hluchý	shvit, potiti se	tomb, hrob
surtut, kabát		tond, stříhati

Sh.

shajn, zdáti se
shancel, hýbati

T.

tabl, stůl
tabul, tabule

tag, den
tajlor, krejčí
tamen, přece
tapish, koberec
taüg, hoditi se
te, thé, čaj
tegment, střecha
teler, talíř
temp, čas
ten, držeti
tent, zkoušeti
ter, země
terur, hrůza
tia, takový
tial, proto
tiam, tehdy, pak
tie, tam
tiel, tak
tim, bázeň
tio, to
tiom, tolik
tir, táhnouti
tiu, ten, onen
tol, plátno
tomb, hrob
tond, stříhati
tondr, hřmíti
tra, skrze, přes
traduk, překlad
tranch, krájeti
trankvil, klidný

trans, přes
tre, velmi
trem, třásti se
tren, vléci
tri, tři
trink, píti
tro, příliš
tromp, klam
trov, nalézt
tru, díra
tuj, brzo, hned, tu
tuk, sukno
tur, věž
turment, muka
turn, točiti
tus, kašlati
tush, dotýkati se
tut, celý

U.

u (imperativ)
uj (rostliny, vlast')
ul (osoba)
um (-um)
ung, nehet
unu, jeden
urb, město
urs, medvěd

us (konjunktiv)
util, užitečný
uz, užívati

V.

vaks, vosk
van, marný
vang, tvář
vapor, pára
varm, teplý
vast, širý
vaz, nádoba
vek, buditi
velk, vadnouti
ven, přijiti
vend, prodati
vendred, pátek
venen, jed
vengh, pomsta
venk, zvítěziti
vent, vítr
ventr, břicho
ver, pravda
verd, zelený
verk, dílo
verm, červ
versh, líti
vesper, večer

vest, oděv
veter, povětrí, počas
čas
vetur, jeti
vi, vy, ty
viand, maso
vid, viděti
vilagh, ves
vin, víno
vintr, zima
violon, housle
vir, muž
vish, čistiti
vitr, sklo
viv, žiti
vizagh, obličej
voch, hlas
voj, cesta
vok, volati
vol, vůle
vort, slovo
vost, ocas, chvost
vund, raniti

Z.

zorg, péče

